

TURBO REALNOST

Autorski projekt Olivera Frlića, *Turbofolk*

Redatelj: Oliver Frlić

Hrvatsko narodno kazalište Ivana pl. Zajca – Hrvatska drama

Praizvedba: 31. svibnja 2008.

Folk je narod, turbo je sistem ubrizgavanja goriva pod pritiskom u cilindar motora s unutrašnjim sagorijevanjem. Turbo folk je gorenje naroda. Svako pospješivanje tog sagorijevanja je turbo folk. Razbuktavanje najnižih strasti kod homo sapiensa. Muzika je miljenica svih muža, harmonija svih umjetnosti. Turbo folk nije muzika, turbo folk je miljenica masa, kakofonija svih ukusa i mirisa.

Rambo Amadeus, *Turbo folk*

Kovanicu turbo folk izmislio je glazbenik Rambo Amadeus krajem turbulentnih 80-tih godina prošloga stoljeća, čiji će događaji uskoro izmijeniti živote tisuća ljudi unutar zemlje koja se raspadala po šavovima. U ranim 90-im godinama turbo folk postaje bitnim sudionikom političkih zapleta na ovim prostorima te se velikom brzinom iz Srbije širi na ostale zemlje bivše Jugoslavije.

Tridesetak godina nakon pojave punka, još jednoga glazbenog pravca koji u sebi zapravo nosi i određeni politički stav, u gradu punka, Rijeci, redatelj Oliver Frlić istražuje fenomen turbo folka prenoseći ga iz njegova primar-

nog konteksta u kazališni prostor gdje postavlja istoimeni projekt na scenu Hrvatskoga narodnog kazališta Ivana pl. Zajca.

No Frlićeva namjera nije licemjerno zgražanje nad najezdom "primitivnog" melosa i ritma protiv kojega moramo hitno primiti cjepivo da se njime ne okužimo, a još manje tretiranje turbo folka kao životnog obrasca primjerenog isključivo podneblju i mentalitetu nekadašnjih sunarodnjaka kojemu se ismijavamo s distance, jer, naravno, "mi to nikako nismo". Upravo obrnuto, on postavlja provokativnu tezu po kojoj "svi mi jesmo turbo folk".

Sukladno tomu, u manifestnome je stilu pisan i popratni tekst u programskoj knjižici predstave. Njime se namjerno odstupa od klasičnih dramaturško-redateljskih analiza te umjesto očekivanog "pojašnjenja" Frlić i njegov dramaturg Borut Šeparović u stilu Ramba Amadeusa (*alkohol je turbo folk, koka kola je turbo folk, pečenje na ražnju je turbo folk, porno šopovi su turbo folk, nacionalizam je turbo folk, reyv parti je turbo folk, etno džez je turbo folk, evrovizija je turbo folk, hipermarketi su turbo folk, stadioni su turbo folk, sapunske serije su turbo folk,*

politički marketing je turbo folk itd.) nude pregršt raznolikih i povremeno "nemuštih" definicija. (*Turbofolk nije predstava o turbofolku. Turbofolk je turbofolk. Turbofolk je doslovan i nema problem s tim. Turbofolk je sve što ste od Stjepana Miletića oduvijek priželjkivali doživjeti u Hrvatskom narodnom kazalištu, a niste se usudili tražiti. Turbofolk je predstava iz naroda i predstava za narod u Hrvatskom narodnom kazalištu. Turbofolk je gay friendly. Turbofolk je punk. Turbofolk je pink itd.*)

U samoj predstavi njezin autor s provalom "narodnjaka" u prostor nacionalnog kazališta u čijem nazivu već stoji odrednica "narodno", ipak daleko serioznije, žešće i beskompromisnije problematizira sve posljedice ove rubne, od hrvatske službene politike, a još više od hrvatskoga kulturnog establišmenta prešućivane pojave koja izravno pogađa u stupove današnjeg društva ukazujući na njihovu gnjilost. Frlić ističe kako za svoj autorski projekt motivaciju nalazi upravo u društvenoj hipokriziji. U tom smislu predstava secira brojne sociološke poremećaje kojima zabavljačko-kafanski melos istočnog Balkana zapravo služi kao legitimni paravan za prikrivanje svih njegovih inficiranih mjesta, kao što su korupcija, mafijaški obračuni, političke tranzicijske manipulacije, brzopuzna bogaćenja bez pokrića, patrijarhalna paranoja od drugačijeg i drugog.

Dok je već spomenuti punk kao supkulturni pokret mladih izrastao iz nezadovoljstva postojećim sustavom uz

glaslan prosvjed protiv moralnih normi društva, turbo folk u Hrvatskoj postaje neka vrsta nekonformizma mladih, izraz bunta protiv proklamiranih nacionalnih i društvenih vrijednosti. Pankersku individualnost kao ključnu oznaku u izgledu, ponašanju i izražavanju koja se uvijek opredjeljivala za sve ono što je "anti", uključujući i "antiemocionalnost", turbo folk mijenja za masovnu patetiku, povišenu, turboemociju uz koju obvezno pristaje naglašena erotiziranost i neizbježni silikon.

Predstava čija je poetika bliska *ready-madeu* polazi od samih pjesmama i njihovih tekstualnih dijelova (osim turbo folka tu je i nekoliko hitova kantautorske, pop i zabavne glazbe, čime se na zanimljiv način dotiče i pojam nostalgije, posebice Yu-nostalgije kao još jednog omraženoj pojma u hrvatskoj javnosti).

Drugi je dio koncentriran oko kazališnog medija i istraživanja načina različitih kazališnih mehanizama koji određenu temu uključuju u kazališnu izvedbu.

Svoje glavno uporište predstava ima u izvedbenom dijelu, točnije u tjeulu i fizikalitetu izvođača kao njegovu najmoćnijem izražajnom sredstvu. U nizovima snažnih kolektivnih prizora čije su prepoznatljivi rekviziti pištolj, cvijet i boca, gomilaju se psovke, krikovi, agresija i razni oblici nasilja s neizbježnim seksualnim nasiljem, ali i očajnička želja za nježnošću, ljubavi, razumijevanjem i prihvaćanjem različitosti. No unutar svog izvedbenog materijala nastalog iz improvizacije, glumci ne predstavljaju neke

imaginarne kazališne karaktere, nego sami sebe i svoje biografije koje će već u sljedećoj sceni biti izložene trenutnom zaboravu i brisanju identiteta, kao još jednome bolnom mjestu ovih prostora. Istodobno, tijekom izvedbe stalno se uspostavlja i potencijalna, labilna narativna struktura koja na trenutke koketira s mjuziklom i melodramom, isprekidana raznim filmskih, likovnim i kazališnim citatima. Kako svaki mogući postojeći sustav koji se na trenutak oformi uskoro biva već poništen, dramaturš-

ko najradikalniji rez predstavlja prizor u kojemu glumačke uloge "preuzimaju" spolovila, Željana i Krešo, postajući začudna scenska bića s pravom glasa koja se uspijevaju izboriti za svoj izvođački prostor unutar posvećenog scen-skog prostora jednoga HNK-a.

Općenito, sudar predstavnika "niske" i "visoke" kulture, turbo folka i HNK-a, čiji se ovosezonski repertoar pod nazivom "Shakespeare – naš suvremenik" zaključuje upravo predstavom *Turbofolk*, i to kao dijelom kazališno

istraživačkog, tzv. Zajc-off repertoara, proizveo je na kraju vrlo zanimljivu, paradoksalnu kazališnu situaciju, koja je rezultirala vođenjem dvaju potpuno oprečnih dijaloga sa suvremenošću.

Ja nisam izmislilo turbo folk, ja sam mu dao ime, poručuje nam Rambo Amadeus, a Frliji i Šeparović zaključuju da *Turbofolk ne želi biti više od onoga što jest*.

Ipak, njihova predstava na kraju jest i puno više od samoga kazališta.

To definitivno potvrđuje i posljednji prizor u kojem se zrcali slika proizišla iz građanskog okvira sa zlatnim štukaturama, gdje glumci sjede u raskošnom, osvjetljenom gledalištu, a publika zapravo plješće sebi na pozornici. Predstava koja se vrlo hrabro hvata u koštac s jednom potpuno netipičnom kazališnom temom, napokon otvoreno, bez zadržke ili samodopadnosti, dijagnostičira našu *turbo* realnost sa svim svojim posljedicama po *folk*, čiji smo akteri i mi sami. A to je na hrvatskoj sceni rijetka pojava.

